

Alli Paasikiven säätiö myönsi minulle **4000 euron kulttuuriapurahan** teatterityöpajan suunnitteluun ja toteutukseen kehitysvammaisten päivätoiminnassa Ylöjärvellä. Työsuunnitelmani mukaisesti toteutin draamallisia harjoituksia sisältäneen 10 viikkoa kestäneen teatterityöpajan Ylöjärven kehitysvammahuollon asiakkaille syksyllä 2018.

RAHOITUS JA POHJATYÖ

Teatterityöpajaa rahoittivat Alli Paasikiven säätiön lisäksi Ylöjärven kulttuuritoimi ja Ylöjärven kehitysvammahuolto.

Työpajat järjestettiin 12.9.-22.11.2018 Ylöjärven kulttuuritoimen tarjoamassa tilassa, Nuorisokeskus Olkassa (Mikkolantie 7, Ylöjärvi), keskiviikkoisin ja torstaisin klo 9-11. Ryhmät muodostettiin kehitysvammahuollon ohjaajien toimesta. Keskiviikkoryhmässä oli 10 melko itsenäisesti toimivaa asiakasta ja lisäksi 3 ohjaajaa. Torstain enemmän tukea tarvitsevien ryhmässä oli 9 asiakasta ja 5 ohjaajaa.

Ennen varsinaista työpajaa kävin tapaamassa ja keskustelemassa asiakkaiden ja henkilökunnan kanssa yhteensä viisi kertaa. Lisäksi esitin keväällä 2018 Koipihumppa-nimisen esityksen yhdessä huilisti Päivi Pöyhösen kanssa Ylöjärven Tuulikellossa. Yleisön joukossa olivat tuolloin myös tulevat työpajalaiset.

KÄYTÄNNÖN JÄRJESTELYT

Koin tärkeäksi järjestää työpajatilan Nuorisokeskus Olkassa mahdollisimman intiimiksi ja teatterilliseksi. Mikkolan työtuvalta saimme käyttööme soittimia ja teatteripuvustusta. Lisäksi toin työpajaan omia soittimiani ja teatterirekvisiittaa. Mikkolan työtupa valmisti pyynnöstäni kaksi seinäkangasta työpajaa varten ja antoi muitakin askartelutarvikkeita. Kaikille tehtiin mm. laminoidut nimilaput rintaan. Niiden kiinnittäminen kuului työpajan alkurituuaaleihin. Seinäkankaille maalattuihin puihin ripustettiin työpajan aikana lehdyköitä unelmista, muistoista ja omista vahvuuksista. Sinne laitettiin myös työpajassa käsiteltyjä tai kirjoitettuja runoja. Puut jäivät työpajan päätyttyä päivätoimintakeskuksiin muistoksi yhdessä tehdystä ”teatteriretkestä”.

TAVOITE

Projektin tavoite oli tarjota kehitysvammaisille aikuisille normaalista arjesta poikkeavaa toimintaa, uusia kokemuksia ja iloa. Samalla halusimme vahvistaa heidän kykyään ilmaista omaa tahtoaan ja mielipiteitään. Uskon osallistumisen parantaneen myös yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta.

Teatterityöpajan tavoitteena oli antaa asiakkaille myös virikkeitä ja elämyksiä sekä tarjota uudenlaista, erilaista vuorovaikutusta. Myös vaikeavammaisella tulee olla mahdollisuus kokea erilaisia tunteita, jotta hän osaisi paremmin ilmaista, mitä haluaa ja mistä pitää. Näin työpajan tarkoitus oli myös välillisesti vahvistaa kehitysvammahuollon asiakkaiden itsemääräämisoikeutta. Asiakkaiden kokeman elävän taidekokemuksen lisäksi henkilökunta sai uusia näkökulmia ja työkaluja arkeen ja tilaisuuden kehittyä omassa ammatissaan. Minulle työ tarjosi luontevan tavan löytää uusia lähestymistapoja taiteilijana olemiseen. Sain myös konkreettisesti soveltaa käytäntöön *Näyttelijäsoveltamo - koulutuksessa oppimiani taitoja.

***Näyttelijäsoveltamo** oli vuoden 01/ 2018- 01/2019 aikana toteutettu Suomen Näyttelijäliiton järjestämä täydennyskoulutuskokonaisuus ammattinäyttelijöille. Koulutuksen tavoitteena oli kehittää näyttelijän monialaista osaamista ja luoda toimintamalleja, joilla taiteilijan oman taiteen osaaminen kohtaa yhteiskunnan ja työelämän tarpeet. Koulutuksen opettajina toimi sekä kansainvälisiä että kotimaisia oman alansa (menetelmänsä) asiantuntijoita, vastuuolettajina ArtSense Oy:n luova johtaja ja perustaja, näyttelijä Niina Nurminen (www.artsense.fi), ArtSense Oy:n toimitusjohtaja Kimmo Huhtimo ja näyttelijä, ohjaaja, teatteripedagogi Helena Ryti. Koulutuksen tavoitteena oli laajentaa näyttelijän osaamista ja löytää keinoja sen soveltamiseen eri toimintaympäristöissä. Kurssi käsitti 12 lähijaksoa, joiden aikana opiskeltiin työkalujen ja menetelmien käyttöä soveltuvaksi eri ympäristöissä, yhteisöissä ja erilaisten kohderyhmien kanssa.

HAASTEET

En ollut aiemmin tehnyt yhteistyötä kehitysvammaisten kanssa. Etukäteen jännitin, kuinka pärjään, kun samassa ryhmässä osa on liikuntarajoitteisia, osa ei puhu, yksi ei kuule, osa ei näe hyvin. Mietin, miten saada työpajasta mahdollisimman toimiva kaikille osallistujille. Mietin, olisiko minun pitänyt etukäteen hankkia tarkempaa tietoa kehitysvammaisuuden erilaisista muodoista, mutta päivätoiminnan väki kehotti minua vain tulemaan paikalle ja kokeilemaan, mikä toimii. Tämä oli hyvä neuvo. Pelkoni osoittautuivat turhiksi. Kaikki suunnittelemani harjoitukset pystyttiin toteuttamaan ja soveltamaan tavalla tai toisella. Henkilökunta kannusti asiakkaita mahtavasti ja toimi ikään kuin heidän ”jatkeinaan”. Itse tunsin onnistuneeni ohjaajana parhaiten, kun uskaltauduin heittäytymään ryhmän luovuuden vietäväksi ja elämään hetkessä. Syntyi mahtavia hetkiä, joita en kotona olisi pystynyt etukäteen suunnittelemaan.

TOTEUTUMINEN

Työpaja toteutui suunnitelmien mukaisesti 10-viikkoisena. Osallistujat olivat hyvin sitoutuneita ja motivoituneita; ainoastaan yksi keskeytti. Kahden tunnin työskentely kerran viikossa oli sopivan mittainen. Tila toimi hienosti. Se oli meidän oma pieni teatterimme

syksyn ajan. Pienet yksityiskohdat: puu ja siihen kiinnitetyt lehdykät, roolivaatteet, rekvisiitta ja soittimet olivat erittäin tärkeitä.

Kymmenen viikon aikana oli havaittavissa rohkeuden lisääntymistä, uusien puolien paljastumista, onnen hetkiä, vapautumista, iloa, mielettömän hienoja ideoita, heittäytymistä, hyvää keskittymistä, luottamuksen lisääntymistä. Valittuihin teemoihin suhtauduttiin tarpeen vaatiessa vakavuudella, kipeitäkin aiheita sivuten.

SISÄLTÖ

Työpajaan osallistuminen oli asiakkaille vapaaehtoista. Ryhmien toimintakyvyn mukaan valittiin sopivat draamalliset harjoitteet, jotka pyrkivät antamaan osallistujille uudenlaisia tapoja kanavoida tunteita ja ilmaista ajatuksia. Teimme yhdessä ääniharjoituksia, pieniä improvisointitehtäviä ja kerroimme tarinoita. Materiaalina käytettiin myös runoja, joiden tunnelmia ja tunteita tutkimme. Tuotimme äänimaisemia, keksimme koreografioita ja pieniä draamallisia kohtauksia. Valitsin jokaiselle tapaamiskerralla teeman, jonka ympärille harjoitukset löyhästi liittyivät. Teemoja olivat mm. metsä, ystävyys, haaveet, rohkeus ja rytmi. Pysin liittämään harjoituksiin erilaisia aistikokemuksia. Huipensimme työpajan pienimuotoiseen esitykseen ja todistusten jakoon.

TYÖPAJAN MERKITYS

Työpajan purkupäivä pidettiin tammikuussa 2019 ja yhteinen loppupäätelmä oli, että työpaja oli hyvin onnistunut ja mieleinen. Työpajaan osallistuneet näyttivät itsestään uusia puolia ja kykyjä. Eräs nainen, joka ei yleensä antanut koskettaa itseään, vapautui ryhmässä ja osallistui tehtäviin rohkeasti. Eräs vaikeavammainen, puhumaton nuori mies innostui silminnähdessäni käyttämistäni runoista ja tarinoista, ja hymyili ja naureskeli niille iloisesti. Roolivaatteiden ja rekvisiitan käyttö oli kaikille hyvin mieleistä. Kaikki osallistuivat harjoituksiin ja kuulemma odottivat draamapäivää aina innolla. Luovuus lähti lentoon ja mm. kirjoitimme ryhmissä upeita runoja ja tarinoita kunkin päivän teeman pohjalta. Asiakkaat saivat paljon onnistumisen kokemuksia ja uskon sen myös vaikuttaneen myönteisesti heidän itsetuntoonsa. Ryhmätehtävät paransivat vuorovaikutustaitoja. Työpajaan osallistuneet ohjaajat ja hoitajat aikovat soveltaa oppimaansa päivätoiminnan arjessa.

TYÖPAJAAN OSALLISTUNEIDEN ANTAMA PALAUTE:

- Vaihtelua, viihdyin, oli kiva olla ryhmässä. Helpompi esiintyä, rohkeampaa.
- Kannatti mennä, vaikka alkuun epäilytti. Soittaminen ja pukeutuminen kivoja. Enemmän kuuntelin kuin esiinnyin. Menisin uudestaan.
- Ihan hyvä. Oli hauskaa nähdä oikean näyttelijän työtä.
- Hyvä, oikein kiva. Hattuloru oli parasta. Aika oli vähän lyhyt.
- Tykkäsin. Parasta oli kun sai itse näytellä. Kaks tuntia oli sopiva aika. Emilia oli kiva.
- Parasta kun sai näytellä erilaisia rooleja. Vaihtelua.
- Tanssimisesta tykkäsin, sai esiintyä. Vaatteet oli kivoja pukea. Ei paljo mitään huonoa. Sopivan mittainen kerta.
- Hyvä. Semmoista liikkumista. Eläinten matkiminen oli kivaa. Tanssimisesta tykkäsin. Tykkäsin kaikesta.
- Tykkäsin kaikesta. Tanssiminen oli parasta. Kaikki oli hyvää. Aika lyhyt aina, ois saanu olla pikkusen pitempi.

HENKILÖKUNNAN PALAUTE:

- Osallistujat ovat selvästi rohkaistuneet sanomaan omia mielipiteitään, eivät ole aina samaa mieltä. Tämä on koettu todella hyvänä asiana.
- Ollaan valmiimpia kohtaamaan uusia asioita
- Tiettyä reippautta tullut osallistua uusiin asioihin.
- Ryhmäläiset tykkäsivät osallistua.
- Hyvä kun oli väkeä eri taloista (Huiske, Mikkolan työtupa, Tuulikello)
- Hyvää oli, kun ryhmän sisältö / runko oli samanlainen. Se auttoi ryhmäläisiä jäsentämään ryhmän kulkua. He tiesivät, mitä odottaa; selkeä alku ja loppu. Tämä on tärkeää kehitysvammaisille asiakkaille.
- Draamaryhmässä sai kokeilla erilaisia juttuja (näyttelemistä, laulua, musiikkia, loruja). Ryhmän edetessä ja ryhmäläisten kokeillessa uutta tuli myös selkeämmin esille, mitkä ovat ne asiat, joista tykkää ja mistä ei. Esim. tuli selväksi, ettei eräs niinkään välittänyt yhteislaulusta, mutta kaikista parasta oli saada osallistua näytelmän kirjoittamiseen /kertomiseen ja näyttelemiseen.

- Vaikeavammaisten kanssa kuvakorttien ja esineitten kautta kertominen oli todella toimivaa. Kuvien/ esineiden kautta pääsi osallistumaan tarinan kerrontaan, mikä oli merkityksellistä.
- Osallisuus ryhmässä ja yhdessä tekeminen oli kaikille tärkeää.
- Eräs ryhmäläinen työpajan edetessä sieti enemmän vieressä istumista ja lähellä oloa, rentoutui ja nauroi hyvätuulisesti loruille.

TEATTERITYÖPAJAN VAIKUTUS

Pirkanmaan hyvinvointisuunnitelman (2017)mukaan: *”Kulttuurihyvinvoinnin arvopohja perustuu yhdenvertaisuuden toteutumiseen yhteiskunnassa ja ihmisten mahdollisuuksiin tulla hyväksytyksi ja näkyväksi omassa elinpiirissään ja yhteiskunnassa omana itsenään.”*

Näihin samoihin arvoihin nojasi teatterityöpajan järjestäminen Ylöjärven kehitysvammahuollon asiakkaille. Myös taiteen saavutettavuus toteutui työpajassa. Taiteilija tuli asiakkaiden luokse ja toteutti työpajan heidän ja toimintakeskusten henkilökunnan kanssa suorassa vuorovaikutuksessa. Asiakkaat ja henkilökunta pääsivät itse osalliseksi taiteesta, tekemään ja kokemaan sitä ammattitaiteilijan kanssa. Työpajaan osallistuvien elämään työpaja toi kaivattua vaihtelua. Draamallisten harjoitteiden tekeminen tutussa ryhmässä yhdessä tuttujen hoitajien kanssa vahvisti itsetuntoa.

TULEVAISUUS

Kymmenviikkoinen työpaja oli onnistunut aloitus yhteistyölle. Toivon että tulevaisuudessakin löytyisi rahoitusta vastaaville projekteille. Tavoite olisi saada draamallinen ja taiteellinen toiminta kiinteäksi osaksi kehitysvammaisten päivätoimintaa. Vaikutuksia on vaikea todentaa lyhyellä aikavälillä, mutta uskallan silti väittää, että draamapohjaisten harjoitteiden tekeminen parantaa kehitysvammaisten ihmisten vuorovaikutustaitoja ja vaikuttaa positiivisesti heidän elämänlaatuunsa.

Kiitän Alli Paasikiven säätiötä saamastani tuesta!

Emilia Pokkinen

TeM, näyttelijä

www.kaje.fi

Tässä Ylöjärven Kulttuuritoimen kuvaama lyhyt video draamapajasta:

<https://www.youtube.com/watch?v=5Qh5mpZhYtU&t=3s>